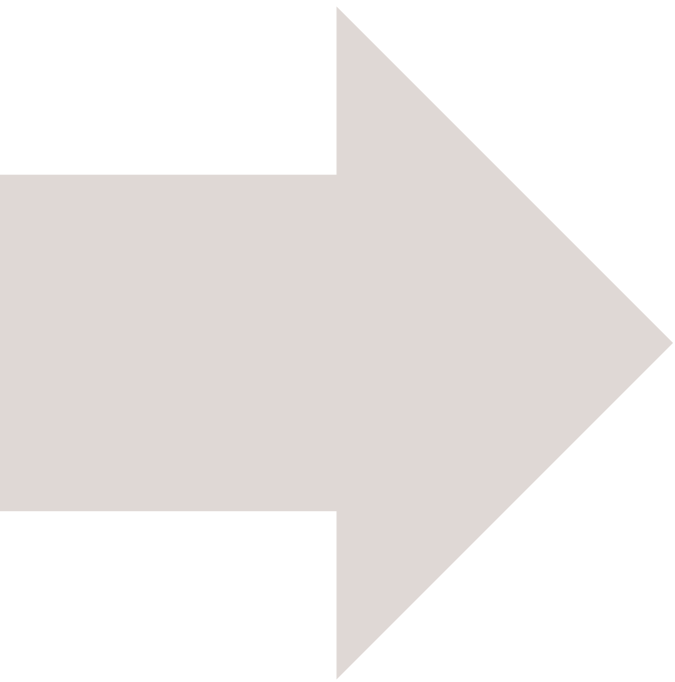

PRAVNA NAPOMENA:

Niti Evropska komisija niti bilo koje lice koje nastupa u ime Evropske komisije nisu odgovorni za korišćenje koje može da se izvrši u vezi sa informacijama sadržanim u ovoj publikaciji.

Više informacija o Evropskoj uniji dostupno je na <http://europa.eu>.

Reprodukovanje je dozvoljeno pod uslovom da se navede izvor

© European Union, 2020

Sadržaj

04

PREDGOVOR

06

BRZ OSVRT NA AGENDU POVEZIVANJA

08 Šta je povezivanje
i zašto je važno?

11 Kako to funkcioniše?

10 Koje koristi ovo donosi?

12 Kako se ovo razvilo?

14

POGLED UNAPRED – INVESTICIJE ZA BUDUĆNOST

16 Povezivanje i novi
Ekonomski i investicioni plan

20

KLJUČNA OSTVARENJA – PET GODINA USPEHA

22 Ključna ostvarenja 2015-2020. **24** Podrška po sektorima 2015-2020.

23 Procena rezultata 2015-2020. **25** Nastavljanje na tri decenije
podrške

30

TEKUĆI PROJEKTI – STANJE STVARI

32 Lokacije projekata
izabranih u 2015-2019.

34 Progres projekata
izabranih u 2015 - 2016.

36 Progres projekata
izabranih 2017 - 2019.

38

PROJEKTI IZABRANI U 2020.

40 Lokacije projekata
izabranih u 2020.

43 Bosna i Hercegovina
- Deminiranje desne
obale reke Save

42 Albanija – Rehabilitacija
hidroelektrane Fierza

44 Kosovo* – Kosovo –
Srbija R7 putna veza,
(deonica Priština – Merdare)

42 Albanija – obilaznica Tirana

43 Bosna i Hercegovina –
Tunel Kvanj – Buna,
deonica autoputa

44 Crna Gora – Železnička
veza R4 Crna Gora - Srbija
(deonica Bar – Vrbnica)

* Ovo određenje je bez predrasuda u odnosu na pozicije o statusu i u skladu je sa Rezolucijom SB UN 1244/1999 i Mišljenjem MSP o proglašenju nezavisnosti Kosova.

PREDGOVOR

Oliver Varhelji

Evropski komesar za
susedstvo i proširenje

INVESTICIJE ZA BUDUĆNOST

Ovo su vanredna vremena. Pandemija COVID-19 nam svima predstavlja pretnju. Ovo nam takođe jasno pokazuje koliko su međusobno povezana naša društva i naše ekonomije. Očigledno je da se izazov ovih dimenzija može rešavati samo kroz saradnju i solidarnost.

Zapadni Balkan je sastavni deo Evrope – mi delimo kontinent i najbolje radimo kada radimo zajedno. Ovog proleća je Evropska unija brzo reagovala kako bi stala uz region. Kako se kriza širila, preko 3,3 milijarde evra je brzo stavljeno na raspolaganje radi odgovora na zdravstvenu krizu, za jačanje zdravstvenih sistema i za borbu protiv neposrednog uticaja na ljude i radna mesta, društva i ekonomije.

Naš prioritet je sada dugoročni ekonomski oporavak u regionu, kao i ubrzanje njegove ekonomske konvergencije sa EU. **Ekonomski i investicioni plan za zapadni Balkan** koji je Evropska komisija usvojila u oktobru jasan je signal naše posvećenosti. Predlažemo da mobilizujemo do 9 milijardi evra bespovratnih sredstava i 20 milijardi evra zajmova podstaknutih novim Garancijskim fondom za zapadni Balkan, radi podsticanja ekonomija i podrške reformama. U Planu smo fokusirani na transportnu i energetske povezanost, na zelenu tranziciju – posebno na dekarbonizaciju proizvodnje energije – kao i na digitalnu transformaciju. Ovo vidimo kao katalizator za rast i nova radna mesta – moramo zajedno podržati ekonomiju koja radi za ljude, koja je zasnovana na znanju i orijentisana na budućnost.

Ova posvećenost temelji se na solidnom poslu koji je već urađen i opisan u ovoj brošuri. 2015. godine EU je obećala milijardu evra bespovratnih sredstava za „Program povezivanja“ za transportne i energetske projekte do 2020. Ponosan sam što mogu reći da smo ispunili to obećanje. Ovi grantovi generišu gotovo 4 milijarde evra investicija i stvorili su više od 45.000 radnih mesta.

Ova brošura nudi pogled na ono što to u praksi znači: smanjenje vremena putovanja, povećanje bezbednosti transporta, poboljšanje kvaliteta vazduha, obezbeđivanje snabdevanja električnom energijom ili gasom kada je ljudima potrebno, čak i po teškoj zimi. Otvaramo nova radna mesta, istovremeno poboljšavajući životnu sredinu.

Nastavljaju se tri decenije podrške EU za zapadni Balkan, a za to vreme EU je doprinela sa više od 11 milijardi evra za transport i energetske projekte kroz grant podršku i zajmove Evropske investicione banke. Ovo je podstaklo više od 22 milijarde evra u investicijama.

Snažno verujem da će naša kontinuirana podrška povezivanju – vezama unutar zapadnog Balkana i između zapadnog Balkana i EU koje ovde ilustrujemo – doneti nove mogućnosti za zapadni Balkan i EU. Moramo se nadovezati na ovaj zajednički pristup i promeniti pejzaž u regionu u korist svih.

AGENDA POVEZIVANJA

na pogled

AGENDA EBC SE PER LITVANIJE
PER BALKANIN

Šta je povezivost/povezivanje i zašto je to važno?

Povezivost/povezivanje je osnova na kojoj se gradi ekonomija - transportne veze nas vode tamo gde treba da budemo, energetske sistemi napajaju naše domove i preduzeća, a digitalne mreže nam omogućavaju komunikaciju. Region zapadnog Balkana geografski je okružen državama članicama EU. Poboljšanje transportnih i energetske veze - kako unutar regiona, tako i sa EU - je stoga od vitalnog značaja za podsticanje ekonomskog rasta i integracije.

Povezivanje će imati kritično važnu ulogu u oporavku posle krize i u podsticanju privrede

Zapadni Balkan je deo Evrope: delimo vrednosti, istoriju i nasleđe i budućnost definisanu zajedničkim mogućnostima i izazovima. Uprkos svom potencijalu, region zaostaje u pogledu ekonomske konvergencije sa EU. Države se i dalje suočavaju sa izazovima slabe konkurentnosti svojih ekonomija, visoke nezaposlenosti i značajnog odliva mozgova među mlađom populacijom. Na nesreću, ove izazove sada je dodatno opteretila i kriza COVID-19, koja je uticala na ove ionako krhke ekonomije. U ovom kontekstu, povezanost će imati presudnu ulogu u oporavku posle krize i podsticanju ekonomije.

EU je 2015. započela „Agendu povezivanja“ kako bi iskoristila investicije za poboljšanje transportne i energetske infrastrukture na zapadnom Balkanu. Ova Agenda je deo ambicioznog plana za povezivanje regiona sa Evropom od istoka do zapada i od severa do juga - širenjem osnovne energetske i transportne trans-evropske mreže na region i podrškom uvođenju širokopojasne infrastrukture.

Decenije angažovanja

„Program povezivanja“ temelji se na decenijama angažovanja. EU je najveći investitor u regionu zapadnog Balkana. Više od 11 milijardi evra bespovratnih sredstava i zajmova posvećeno je podršci sektoru transporta i energetike od 1990-ih. Ova velika potrošnja imala je značajan efekat: pokretanje ukupnih investicija od 22 milijarde evra, uz „pečat odobrenja“ EU za projekte koji imaju dodatni kredibilitet koji ohrabruje druge investitore.

Pogled napred

Zbog toga će EU, sa zadovoljstvom dodatno pojačati ulaganje u povezivanje – naročito kroz **Ekonomski i investicioni plan za zapadni Balkan**, koji je predložila Evropska komisija u oktobru 2020. Cilj ovog plana je da podstakne ekonomski razvoj i dugoročni oporavak u regionu, kao i da ojača regionalnu ekonomsku integraciju i veze sa EU.

Za podsticaj će se mobilisati do 9 milijardi evra sredstava za ekonomski rast i podrške reformama. Značajan iznos će biti koncentrisan na povećanje nivoa transporta i energetske povezanost, za zelenu tranziciju – posebno dekarbonizaciju proizvodnje energije – i za digitalnu transformaciju.

Plan uključuje pokretanje nove „Zelene agende za zapadni Balkan“ koji će dati važan doprinos suzbijanju klimatskih promena, zaštiti okruženja i otključavanju ekonomskog potencijala zelene, nisko-karbonske i kružne (cirkularne) ekonomije u regionu.

Pored velikog finansiranja, EU može da pruži garancije koje pomažu u smanjenju troškova finansiranja kako za javne tako i za privatne investicije, kao i da se smanje rizici investitora. Podrška putem novog instrumenta garancije za zapadni Balkanski, može se povećati na 20 milijardi evra investicija.

Ekonomski i investicioni plan će pojačati investiranje u transport, energiju, kao i zelenu i digitalnu tranziciju – da bi se stvorio dugoročni rast i nova radna mesta, kao i privlačna investiciona klima

© KfW

Koje koristi ovo donosi?

Partneri sa zapadnog Balkana i dalje se suočavaju sa izazovima u ostvarivanju svog punog ekonomskog potencijala. Unapređenje saobraćajne i energetske infrastrukture stvara povoljnije okruženje za rast privatnog sektora i investicija. Ovo donosi mogućnosti građanima i preduzećima kako u regionu, tako i u EU.

Ulaganje u transportnu i energetska infrastrukturu donosi šire ekonomske koristi, od kojih region već ubire dobitak:

Poboljšane transportne veze

smanjuju zagušenja, olakšavaju prekograničnu trgovinu, a tu su i kraće vreme putovanja i poboljšana bezbednost.*

Povećana trgovina robom i uslugama

stvara nova radna mesta, jača konkurentnost i stvara bolje prilike za saradnju i inovacije.

Poboljšana energetska povezanost

donosi veću pouzdanost u snabdevanju energijom i pristup čistijoj energiji - nužna potreba u regionu gde neki od gradova imaju najgori kvalitet vazduha u svetu.

„Osećali smo se odsečeno od ostatka države. Put je bio u lošem stanju, putni troškovi do najbližeg grada bili su visoki. Novim putem prevozimo naše proizvode lakše. To nam, pak, omogućava da ostvarimo veću zaradu.“

Veli Dobra, Proizvođač vina, Albanija

„Investiranje u železničku infrastrukturu poboljšalo je i bezbednost u saobraćaju i kvalitet usluga prevoza putnika i robe. Ovo je imalo pozitivan uticaj za putnike, sa kraćim vremenom putovanja i bržim vozovima.“

Lucija Filipović, Železnička infrastruktura Crne Gore – AD Podgorica

*Na primer, očekuje se da putovanje vozom između Beograda i Sofije ili Beograda i Bara bude skraćeno za dva sata, a za po 1 sat između Prištine i Skoplja.

Da bi se osiguralo da ljudi i preduzeća imaju maksimalnu korist od ovih projekata, Agenda povezivanja takođe obuhvata takozvane „mere reforme povezanosti“. U praksi to uključuje prilagođavanje regulatornih i pravnih okvira, na primer, radi pojednostavljenja procedura prelaska granice i poboljšanja bezbednosti na putevima.

Takve reforme imaju direktan uticaj na svakodnevni život ljudi: na primer, očekuje se da se vreme čekanja na granici između Srbije i Severne Makedonije smanji za 1,5 sata. U međuvremenu, u energetske sektoru uspostavljanjem jedinstvenog regionalnog tržišta električne energije smanjiće se troškovi energije i povećati energetska sigurnost.

Kako ovo funkcionira?

Investicioni okvir za zapadni Balkan (WBIF)

Ova platforma za donatorsku koordinaciju i saradnju konsoliduje fondove iz različitih izvora: **Evropske komisije**, međunarodnih i nacionalnih finansijskih institucija, kao i iz više zemalja članica EU i država koje nisu u EU.

Partneri sa zapadnog Balkana

igraju ključnu ulogu u identifikovanju i pripremanju prijave za grantove za strateške projekte koje kao prioritet odrede **Nacionalni odbori za investicije** u procesu „Single Project“. Ovo pojačava preuzimanje u svoje ruke projekata i jača napredovanje regiona na evropskom putu.

Finansijski doprinosi

od **Evropske komisije i drugih donatora iz EU i izvan EU** – u formi bespovratnih grantova – pomažu korisnicima da imaju pristup do zajmova iz finansijskih institucija. Ovaj proces, nazvan „blending“ ili „leveridž“, ima umnožavajući efekat koji generiše dodatne investicije koje vrede najmanje četiri puta više nego sami grantovi iz EU.

1 milijarda €1 od EU

izdvojena za Agendu za povezivanje donela je ukupno 3,7 milijardi € u novim investicijama. Na ovaj način, **Evropska komisija** privlači obime investicija koji su neophodni za projekte koji su od strateške važnosti za region.

Organi vlasti na zapadnom Balkanu

podnose prijave/aplikacije koje se potom ocenjuju prema različitim kriterijumima od strane **Evropske komisije i drugih zainteresovanih aktera**, kao što su **Sekretarijati Energetske i transportne zajednice**. Najvažniji parametri su zrelost projekta i njegov strateški značaj.

Evropska komisija

daje vidljivost projektima koji su izabrani za investiranje na Samitima sa regionom. Projekti koje prihvati **Upravni odbor WBIF** slede proces odlučivanja EU.

AVG.
2014. Konferencija
država zapadnog
BERLIN Balkana

AVG.
2015. BEČ

Obećana 1 milijarda € u grantovima EU u okviru
Agende povezivanja do 2020.

211.4m € EU grant za povezanost

- 21% od ukupne obaveze raspodeljeno
- 10 projekata
- Dodelo do 641.7m u investicijama

JUN
2019. POZNANJ

180m € EU grant za povezanost

- 88% od ukupne obaveze podeljeno
- 8 projekata
- Dodelo 729.3m € u investicijama

FEB.
2020.

Komunikacije
Evropske komisije
o revidiranoj
metodologiji proširenja

MAJ
2020.
ZAGREB

Virtuelni samit
lidera EU-
zapadni Balkan
sa fokusom na
reagovanje na
COVID-19

OKT
2020.

Evropska
komisija usvaja
Ekonomski plan
za zapadni
Balkan

NOV
2020.
SOFIJA

**129.3m € EU
grant za
povezanost**

- 100% obećanog dodeljeno
- 6 projekata
- Dodelo 445.7m € u investicijama

JUN
2016. PARIZ

98,5m € EU grant za povezanost

+ 50m € EU grant za zelenu energiju i energetska efikasnost

- 31% od ukupno obećanog podeljeno
- 3 projekata
- Donelo 208,4m € u investicijama

JUL
2017. TRST

198,1m € EU grant za povezanost

- 51% od ukupno obećanog podeljeno
- 7 projekata
- Donelo 531.2m € u investicijama

FEB
2018.

Usvojena Strategija EU za zapadni Balkan

JUL
2018. LONDON

+ 150m € EU grant za instrument za garancije za zapadni Balkan

MAJ
2018. SOFIJA

192,7m € EU grant za povezanost

+ 30m € EU grant za digitalne

- 70% od ukupnog podeljeno
- 11 projekata
- Donelo 1,101.4m € u investicijama

2021 - 2027

Sledeći koraci

UKUPNO

1 milijarda € u grantu EU za 45 projekata koja DONOSI €3.7 milijardi u investicijama

Pokretanje novog, 9 miliona € vrednog* **Ekonomskog i investicionog plana** za zapadni Balkan sa kontinuiranom podrškom za povezanost – naročito ključne produktivne investicije i infrastruktura, uključujući i transportnu i energetska povezanost, zelenu tranziciju i digitalnu transformaciju.

POGLED NAPRED investicije za budućnost

Povezivanje i novi **Ekonomski i investicioni plan**

Povezivanje je u srcu novog Ekonomskog i investicionog plana za zapadni Balkan, koji je Evropska komisija predstavila u oktobru 2020. Cilj ovog plana je da podstakne dugoročni ekonomski oporavak regiona, posebno kritičan u kontekstu masovnih poremećaja pandemije COVID-19 i ubrzavaju regionalnu saradnju i konvergenciju sa EU.

Stalna podrška povezivanju je od vitalnog značaja - za živote ljudi, za preduzeća i ekonomije regiona. Plan predviđa do 9 milijardi evra finansiranja za ključne investicione oblasti, uključujući transport, energiju, dvostruke zelene i digitalne tranzicije. Ovo će biti katalizator za stvaranje dugoročnog rasta i radnih mesta, kao i za podršku reformama neophodnim za pomicanje regiona na putu ka EU.

Investicioni paket biće ključni pokretač za privlačenje povećanih javnih i privatnih investicija u regionu od strane Evropske investicione banke, Evropske banke za obnovu i razvoj i drugih međunarodnih finansijskih institucija, nacionalnih razvojnih banaka, država članica EU, vlada zapadnog Balkana i privatni investitori.

Pored značajnog bespovratnog finansiranja EU od strane regiona, Ekonomski i investicioni plan predviđa izdvajanje preko milijardu evra za obezbeđivanje garancija koje pomažu u smanjenju troškova finansiranja i za javne i za privatne investicije i za smanjenje rizika za investitore: podrška kroz Očekuje se da će predloženi instrument garancije za zapadni Balkan prikupiti do 20 milijardi evra investicija.

Ekonomski i investicioni plan treba da pomogne transformisanju zapadnog Balkan u jedno od najatraktivnijih regije za investicije u svetu. Primena će morati da krene ruku pod ruku sa reformama ”

Ekonomski i investicioni plan identifikuje deset vodećih investicionih projekata u šest oblasti:

- ▶ **Održivi transport**
- ▶ **Čista energija**
- ▶ **Životna sredina i klima**
- ▶ **Digitalna budućnost**
- ▶ **Privatni sektor**
- ▶ **Ljudski kapital**

do

9 milijardi* €

grantova EU

za podsticanje privrednog rasta,
uključujući i ove ključne oblasti
investiranja

Očekuje se da podrška preko Instrumenta
za garancije za zapadni Balkan

naraste do

20 milijardi €

u investicijama

* Finansiranje u okviru IPA III u zavisnosti od usvajanja sledećeg
Višegodišnjeg finansijskog okvira 2021-2027.

Održivi transport

- ▶ Fokus na poboljšanju glavnih saobraćajnih koridora u regionu, kako bi bili brži i u skladu sa standardima EU. Bolji transport će olakšati trgovinu i podstaći održivi ekonomski rast. Reforme povezanosti i pojednostavljeni postupci prelaska granice su od ključni.
- ▶ **VELIKI PROJEKAT 1 – Povezivanje istoka sa zapadom**
- ▶ **VELIKI PROJEKAT 2 – Povezivanje severa sa jugom**
- ▶ **VELIKI PROJEKAT 3 – Povezivanje priobalnih regiona**

Životna sredina i klima

- ▶ Nova Zelena agenda za zapadni Balkan obuhvatiće zelenu tranziciju, dekarbonizaciju, uklanjanje zagađenja vazduha, vode i tla, cirkularnu ekonomiju i promovisaće biodiverzitet, gradsku mobilnost i rešenja za zeleni transport.
- ▶ **VELIKI PROJEKAT 6 – Talas renoviranja**
- ▶ **VELIKI PROJEKAT 7 – Upravljanje otpadom i otpadnim vodama**

Čista energija

- ▶ Pojačana podrška u oblasti energetike u skladu sa ambicijom da se dostigne klimatska neutralnost do 2050. godine. Dekarbonizacija i prelazak na čistu energiju biće ključni. Prioritet će biti dat energetske interkonekcijama i povećanju upotrebe obnovljivih izvora energije.
- ▶ **VELIKI PROJEKAT 4 – Obnovljiva energija**
- ▶ **VELIKI PROJEKAT 5 – Prelazak sa uglja**

Integrisanje regionalnog tržišta zapadnog Balkana u jedinstveno tržište EU

Jedinstveno tržište EU-a

Pokretljivost ljudi

Digitalno tržište

Evropski lanci vrednosti

Povezivanje privreda

Zajedničko regionalno tržište (zapadni Balkan)

Slobodno kretanje roba

Regionalni investicioni prostor

Slobodno kretanje kapitala

Slobodno kretanje usluga

Digitalna budućnost

- Nova digitalna agenda za zapadni Balkan predviđa primenu izuzetno brzog širokopojasnog pristupa, sa ciljem da se osigura univerzalni pristup, smanje troškovi roaminga, razviju digitalne veštine i ojačan „sajber“ bezbednost.

► **VELIKI PROJEKAT 8 - Digitalna infrastruktura**

Privatni sektor

- Povećana finansijska podrška za jačanje konkurentnosti mikro i malih i srednjih preduzeća u strateškim sektorima i podsticanje zelenog rasta i kružne ekonomije, u okviru novog Garancijskog mehanizma za zapadni Balkan.

► **VELIKI PROJEKAT 9 – Investiranje u konkurentnost privatnog sektora**

Ljudski kapital

- Podrška visokokvalitetnim sistemima obrazovanja i obuke, zapošljavanju, zdravlju i socijalnoj zaštiti. Ključni fokus na poboljšanju učešća na tržištu rada, posebno mladih i žena, ranjivih grupa i manjina, posebno Roma.

► **VELIKI PROJEKAT 10 - Garancije za mlade**

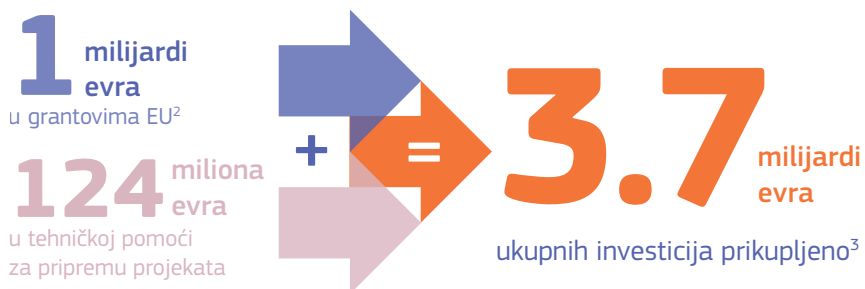
**KLJUČNA
OSTVARENJA**
pet godina
uspeha

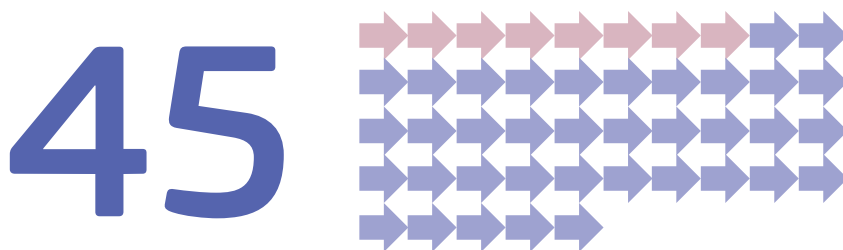
Ključna ostvarenja 2015 ————— 2020.

Od pokretanja Agende povezivanja 2015. godine, preko milijardu evra iz pretpristupnih fondova EU dodeljeno je putem grantova za naznačene visoko prioritetne projekte povezivanja. Ovo ne samo da je pružilo bolju infrastrukturu širom regiona zapadnog Balkana, već je pokrenulo i naprednu integraciju sa osnovnim transportnim i energetske mrežama. Zajedno uz zajmove partnerskih finansijskih institucija, ovi grantovi su dali 3,7 milijardi evra za ključne investicije u infrastrukturu i stvorili više od 45.000 radnih mesta u regionu zapadnog Balkana.

Ova investicija pretvorila se u značajne aktivnosti na terenu, sa 45 projekata koji su sada odobreni, a mnogi su u toku ili će uskoro početi. To uključuje desetine glavnih putnih šema i železničkih interkonekcija i nadogradnje u lukama. Projekti transformacione energije trebalo bi da rezultiraju sa 500 MW instaliranog kapaciteta električne energije i skoro 1.400 GWh/god. proizvodnje energije iz hidroelektrana, kao i sa dva glavna gasovoda koja povezuju region i susedne države članice EU.

Odnos „leveridž“ **1:4**

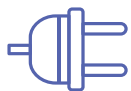
37 transportnih projekata / 8 energetskih projekata

Preko **45,000** **radnih mesta** stvoreno

² Iz pretpristupnih fondova EU (Instrument za pretpristupnu pomoć – IPA)

³ Sve cifre su iz oktobra 2020.

Procena rezultata 2015—2020.

560 km transmisionih linija
od 400kV

- ▶ Stabilno i konkurentno snabdevanje energijom za građane i biznise
- ▶ Više od 300.000 CO2 eq tona/godišnje izbegnuto

208 km auto puteva

- ▶ Bezbedniji i „zeleniji“ putevi
- ▶ Brže putovanje, npr. vožnja od Sarajeva do Zagreba se skraćuje za 1 sat

500 MW instaliranog
kapaciteta **1,380 GWh/g.**
iz hidro-energije

- ▶ Struja iz obnovljivih izvora za preko 200.000 domaćinstava
- ▶ Smanjenje u emisijama CO2 eq za 25.000 tona godišnje

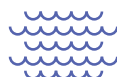
2 prekogranična mosta i
1 zajednička železnička stanica

- ▶ Poboljšana trgovina unutar regiona i sa EU
- ▶ Smanjeno vreme čekanja na granicama

176 km gasovoda

- ▶ Raznovrsnije i sigurnije snabdevanje energijom
- ▶ Povećan udeo prirodnog gasa u snabdevanju energijom

Poboljšano kretanje na
40 km vodnih puteva

na reci Savi u Bosni i Hercegovini

327 km železničkih pruga

- ▶ Železnički transport nudi isplative alternative putevima
- ▶ Brže putovanje npr. putovanje vozom od Beograda do Sofije će biti kraće za 2 sata

Jedna morska luka **jedna**
kopnena luka renovirana

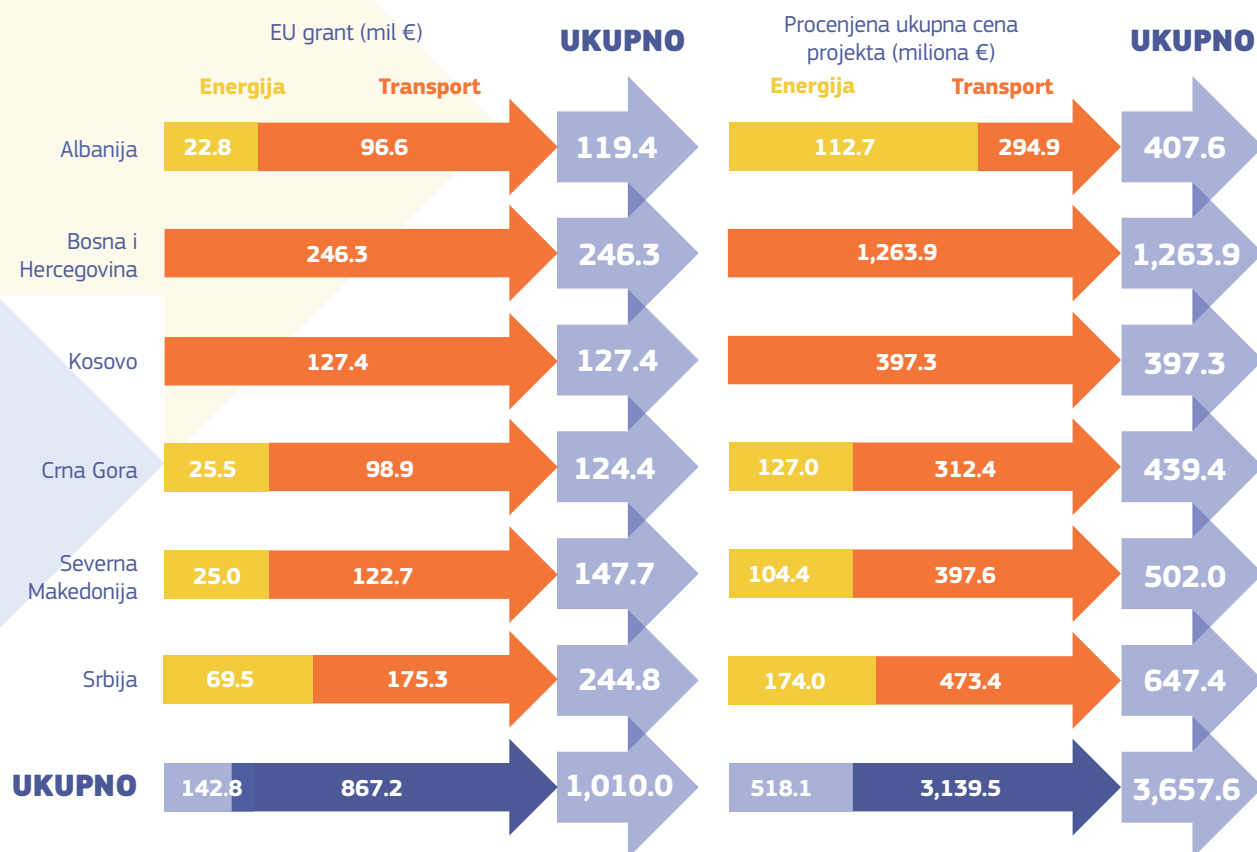
- ▶ Poboljšana efikasnost i kapacitet luka
- ▶ Više ekološki povoljnih ruta za lokalne i međunarodne trgovce

Podrška po sektorima 2015-2020.

Agenda povezivanja postavljena je za rešavanje praznina u osnovnim transportnim i energetskim mrežama finansiranjem stvarnih investicija. U sektoru transporta, te investicije ciljaju na ključne putne i železničke rute, unutrašnje plovne puteve i ključne luke. U energetskom sektoru ovo uključuje prenos električne energije i gasa, kao i proizvodnju obnovljive energije.

Pokretanjem Digitalne agende za zapadni Balkan 2018. godine, EU je takođe uvećala tehničku pomoć za uvođenje širokopojasnih mreža u regionu. Digitalne tehnologije nude mogućnosti za rast i otvaranje novih radnih mesta, pomažući ljudima i preduzećima da uđu u 21. vek.

Agenda povezivanja – podrška po sektorima 2015-2020. (miliona €)

Pored gore navedenih grantova za ulaganje u **transport** i **energiju**, EU i bilateralni donatori takođe su do danas obezbedili 7 miliona evra grantova za tehničku pomoć kao podršku za **pripremu projekata u digitalnom sektoru**. Očekuje se da će ova podrška dovesti do budućih investicionih projekata čija ukupna vrednost prelazi 300 miliona evra.

Nastavljanje na tri decenije podrške

Od 1990-ih, EU podržava zapadni Balkan u izgradnji i modernizaciji infrastrukture. Do danas je obezbeđeno više od 11 milijardi evra za energetske i transportni sektor u regionu, putem grantova Evropske komisije i zajmova Evropske investicione banke (EIB). To je rezultiralo ukupnim investicijama od 22 milijarde evra. Ovim finansiranjem EU je pomogla u obnavljanju i izgradnji puteva, mostova, železnica, vodova za električnu energiju i gasovoda – što je sve od suštinskog značaja za povezivanje zapadnog Balkana, i međusobno i sa EU.

EU obezbeđuje značajno finansiranje u obliku grantova koji se kombinuju sa koncesijskim zajmovima međunarodnih finansijskih institucija. To je u suprotnosti sa finansiranjem koje se u regionu sliva iz drugih delova sveta, a koje dolazi gotovo isključivo u obliku kredita.

Pored finansijske održivosti, grantovi i zajmovi EU takođe zavise od očekivanja povezanih sa uticajem na životnu sredinu i tretmanom radnika.

Podrška EU za razvoj sektora transporta i energije na zapadnom Balkanu (milijardi €)

(Sektorske reforme i infrastrukturni projekti – 1990-te do 2019.)

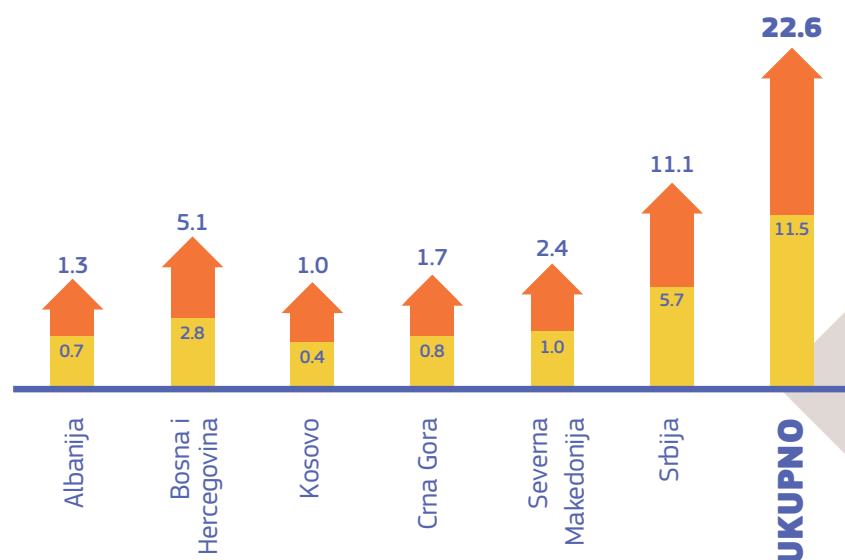

Ovo čini EU daleko najvećim investitorom u regionu

➡ EU grant + EIB zajam

➡ Investicija uvećana

Ovaj pregled je ograničen na podršku u grantovima EU i zajmove EIB za razvoj suštinskih transportnih i energetskih mreža u regionu, kao i integraciju tržišta **transporta** i **energije** u tržišta EU, uključujući ovde i grantove dodeljene preko Investicionog okvira za zapadni Balkan (WBIF).

Praviti razliku

„Svi pričaju o ovom novom mostu, on će da mnogo skрати putovanje, što je naročito važno za transport robe. Sada ćemo biti još bliži.“

Tajana Lilić, vlasnica prodavnice,
Svilaj, Hrvatska

„Ovaj most je važan i za Bosnu i Hercegovinu i za Hrvatsku. Najbliži postojeći granični prelazi su 30 km daleko. Most Svilaj će olakšati transport robe i putnika između dve zemlje.“

Namik Kupusović,
Ministarstvo komunikacija i transporta,
Bosna i Hercegovina

za život ljudi, biznise i životnu sredinu

„Ovo je vrlo važan projekat za Severnu Makedoniju. Ovo označava početak investiranja u nove izvore energije, kao što je snaga vetra. Nadamo se da će i ostali izvori obnovljive energije postati važniji u budućnosti.“

Jovan Popovski, Student na Fakultetu za elektrotehniku i informatičke tehnologije, Skoplje, Severna Makedonija

Koristi od investicija u električnu mrežu mogu da ohrabre nove investitore u hidro, solarnu i energiju vetra i da još više doprinesu privredi Crne Gore.“

Dragan Perunović,
Crnogorski sistem a transmisiju električne struje,
Crna Gora

Praviti razliku

„Sada idemo do škole za oko 10 minuta. Put je veoma dobar, a lokalni minibus na vozi bezbedno do škole svakog dana.“

Santuço Kadiu, Učenik,
Albanija

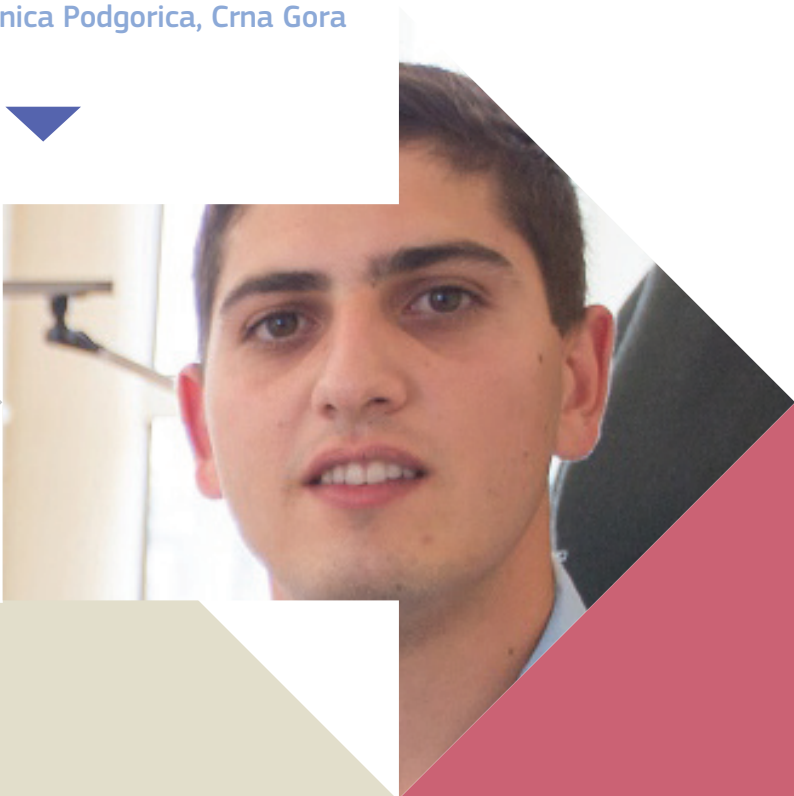
„Ovaj projekat je veoma značajan zato što je to prvi ove vrste u našoj zemlji i zato što ovo može da pokrije vrhove potrošnje tako što brzo dostavlja energiju do mreže kad je to potrebno.“

Dragana Krstevska,
Studentkinja na Fakultetu za elektrotehniku
i informatičke tehnologije,
Skoplje, Severna Makedonija

za život ljudi, biznise i životnu sredinu

„Nove uvedene platforme za informatičke tehnologije su značajno poboljšale kvalitet našeg rada. Štaviše, železnički saobraćaj je sada regulisan efikasnije, pa je stoga i poboljšana bezbednost.“

Spasoje Kračković
Železnička stanica Podgorica, Crna Gora

„Nova ulična rasveta je vrlo dobra i korisna za stanovnike jer sada možemo mnogo bolje da vidimo, posebno tokom zime, kada je osvetljenje najpotrebnije.“

Žarko Živanović,
Penzioner iz Velikog Gradišta,
Srbija

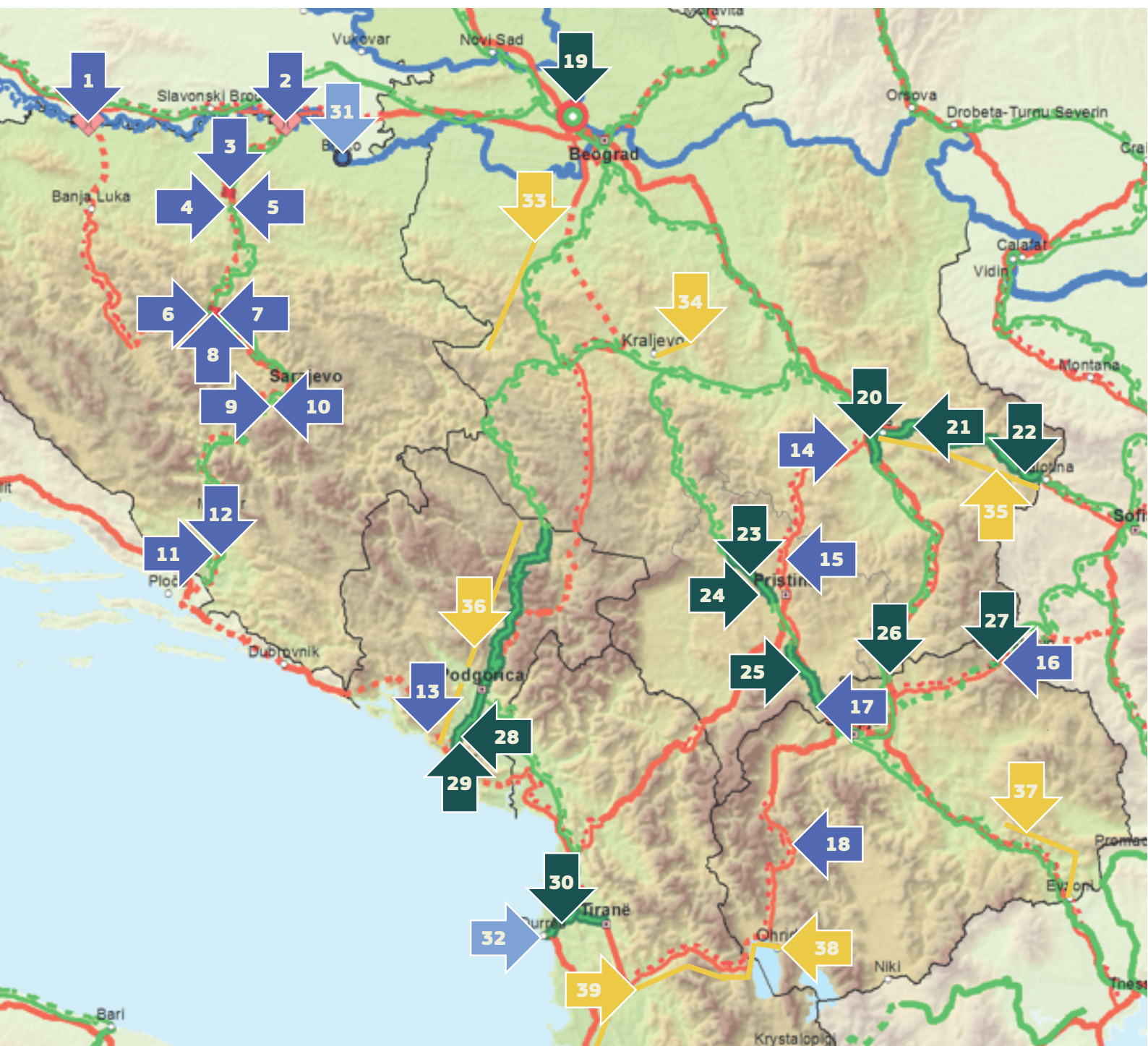
TEKUĆI PROJEKTI

stanje stvari

Lokacija projekata

izabranih u 2015-2019.

➡ Putni projekti

➡ Železnički projekti

➡ Morske/kopnene luke

➡ Energetski projekti

Put

Obična
pruga

Vodni putevi
unutar zemlje

Završeno

Treba da
se završi

Planirano

Projekti povezivanja

Most

Intermodalni
terminal

Železnička
interkonekcija

Putna
interkonekcija

Interkonekcija
vodnih puteva

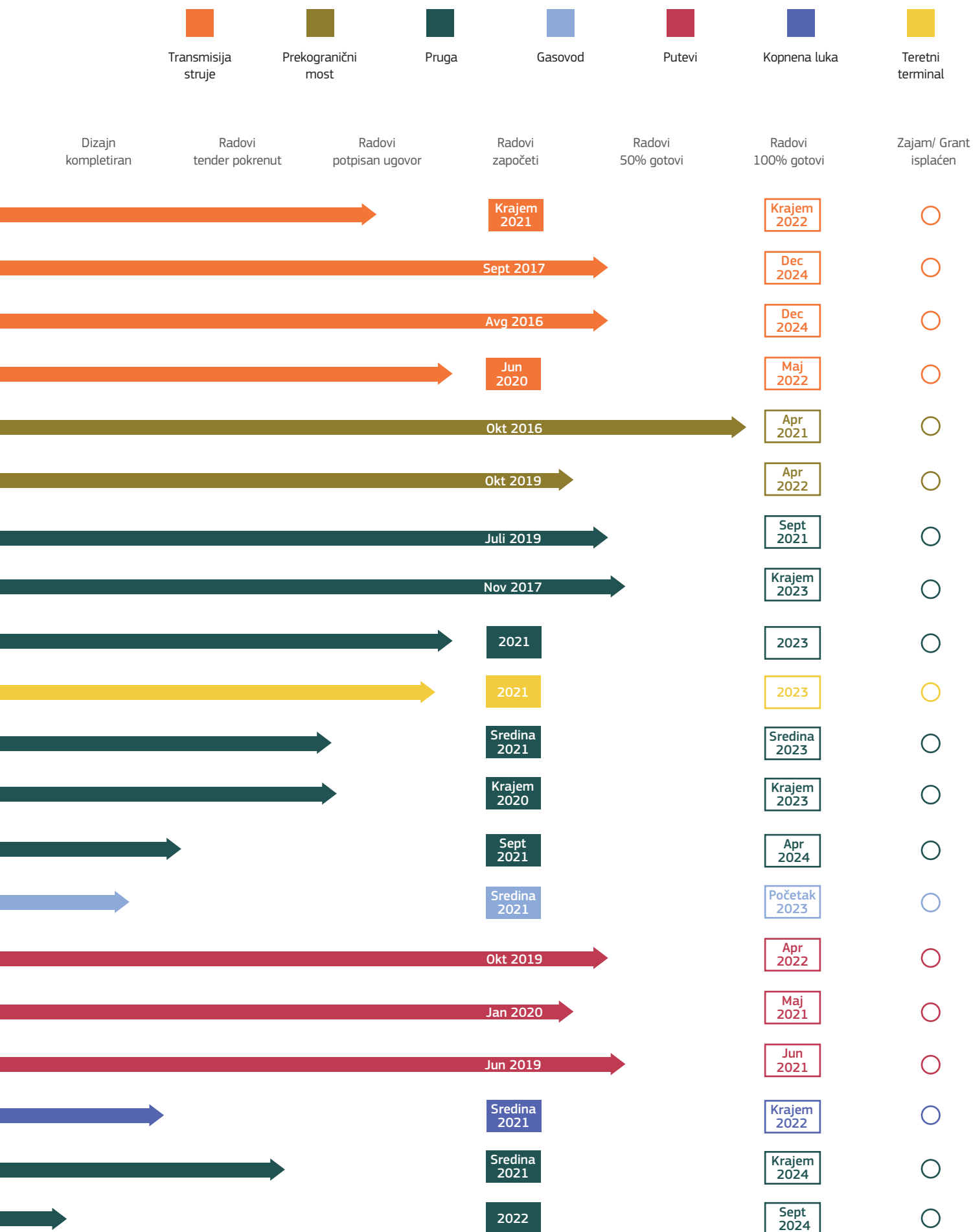
Br.	Projekti	Investicija	EU grant	WUE*
1	Glavna mreža (R2a): Banja Luka - Gradiška i most Gradiška	€38.5m	€7.0m	
2	Mediterranski koridor (Vc): Svilaj - Odžak i most Svilaj	€109.5m	€25.1m	
3	Mediterranski koridor (Vc): Johovac - Rudanka	€79.9m	€15.3m	
4	Mediterranski koridor (Vc): Rudanka - Putnikovo	€164.0m	€38.8m	
5	Mediterranski koridor (Vc): Putnikovo - Medakovo	€81.0m	€15.9m	
6	Mediterranski koridor (Vc): Ponirak - Vraca/Zenica	€83.9m	€19.4m	
7	Mediterranski koridor (Vc): Zenica - Donja Gračanica	€63.4m	€12.3m	
8	Mediterranski koridor (Vc): Poprikuše - Nemila	€188.3m	€42.1m	
9	Mediterranski koridor (Vc): Tarčin - Ivan I	€68.8m	€12.0m	
10	Mediterranski koridor (Vc): Tarčin - Ivan II	€63.1m	€11.8m	
11	Mediterranski koridor (Vc):Buna - Počitelj	€44.6m	€9.0m	
12	Mediterranski koridor (Vc): Počitelj - Zvirovići	€124.2m	€5.2m TA	
13	Mediterranski koridor (R1): Obilaznica Budva	€187.4m	€42.1m	
14	Orijent/Istok-Med. koridor (R7): Niš - Pločnik	€255.0m	€41.5m	
15	Orijent/Istok-Med. koridor (R7): Priština - Merdare	€207.5m	€4.4m TA	
16	Orijent/Istok-Med. koridor (VIII): Kriva Palanka - Deve Bair	€13.7m	€2.5m	
17	Orijent/Istok-Med. koridor (R6a): Skoplje (Stenkovec) - Blace	€120.8m	€27.2m	
18	Orijent/Istok-Med. koridor (VIII): Bukojčani - Kičevo	€105.0m	€20.2m	
19	Orijent/Istok-Med. koridor (X): Intermodalni Terminal Beograd	€15.5m	€13.8m	
20	Orijent/Istok-Med. koridor (X): Niš - Brestovac	€62.7m	€47.0m	
21	Orijent/Istok-Med. koridor (Xc): Niš - Dimitrovgrad	€55.8m	€28.4m	
22	Orijent/Istok-Med. koridor (Xc): Sićevo - Dimitrovgrad	€84.4m	€44.7m	
23	Orijent/Istok-Med. koridor (R10): Signalizacija i telekom	€56.1m	€27.4m	
24	Orijent/Istok-Med. koridor (R10): Kosovo Polje - Mitrovica	€42.4m	€17.6m	
25	Orijent/Istok-Med. koridor (R10): Kosovo Polje - Granica sa Severnom Makedonijom	€94.1m	€39.3m	
26	Orijent/Istok-Med. koridor (X): Železnička stanica Tabanovce	€5.7m	€2.8m	
27	Orijent/Istok-Med. koridor (VIII): Beljakovce - Kriva Palanka	€152.4m	€70.0m	
28	Orijent/Istok-Med. koridor (R4): Bar - Vrbnica	€44.8m	€20.4m	
29	Orijent/Istok-Med. koridor (R4): Bar - Vrbnica	€40.0m	€16.3m	
30	Mediterranski koridor (R2): Tirana - Drač	€81.6m	€36.2m	
31	Koridor Rajna/Dunav: Luka Brčko	€10.3m	€3.1m	
32	Rekonstrukcija Luke Drač: Dokovi 1 i 2	€62.5m	€27.7m	
33	Trans-Balkanski elektro-koridor: Deo mreže Obrenovac - Bajina Bašta	€59.0m	€13.1m	
34	Trans-Balkanski elektro-koridor: Deo mreže Kragujevac - Kraljevo	€29.6m	€6.8m	
35	Srbija (Niš) - Bugarski Gasni interkonektor	€85.5m	€49.6m	
36	Trans-Balkanski elektro-koridor: Deo mreže u Crnoj Gori	€127.0m	€25.5m	
37	Severna Makedonija - Grčki gasni interkonektor	€54.4m	€12.7m	
38	Albanija - Severna Makedonija strujna interkonekcija: Deo mreže u Severnoj Makedoniji	€50.0m	€12.2m	
39	Albanija - Severna Makedonija strujna interkonekcija: Deo mreže u Albaniji	€70.0m	€14.3m	

* Radovi u toku

Progres projekata

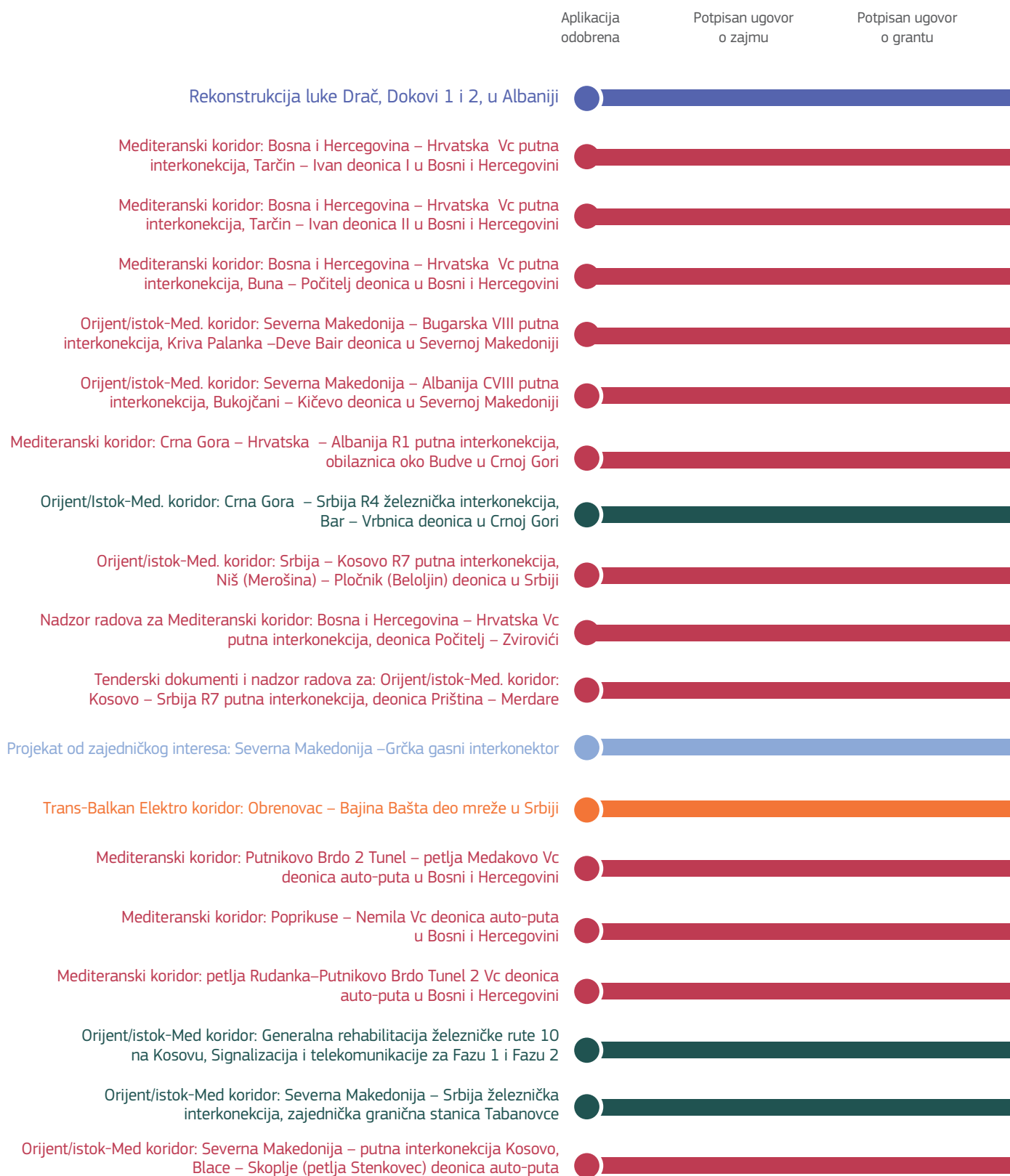
izabranih u 2015-2016.

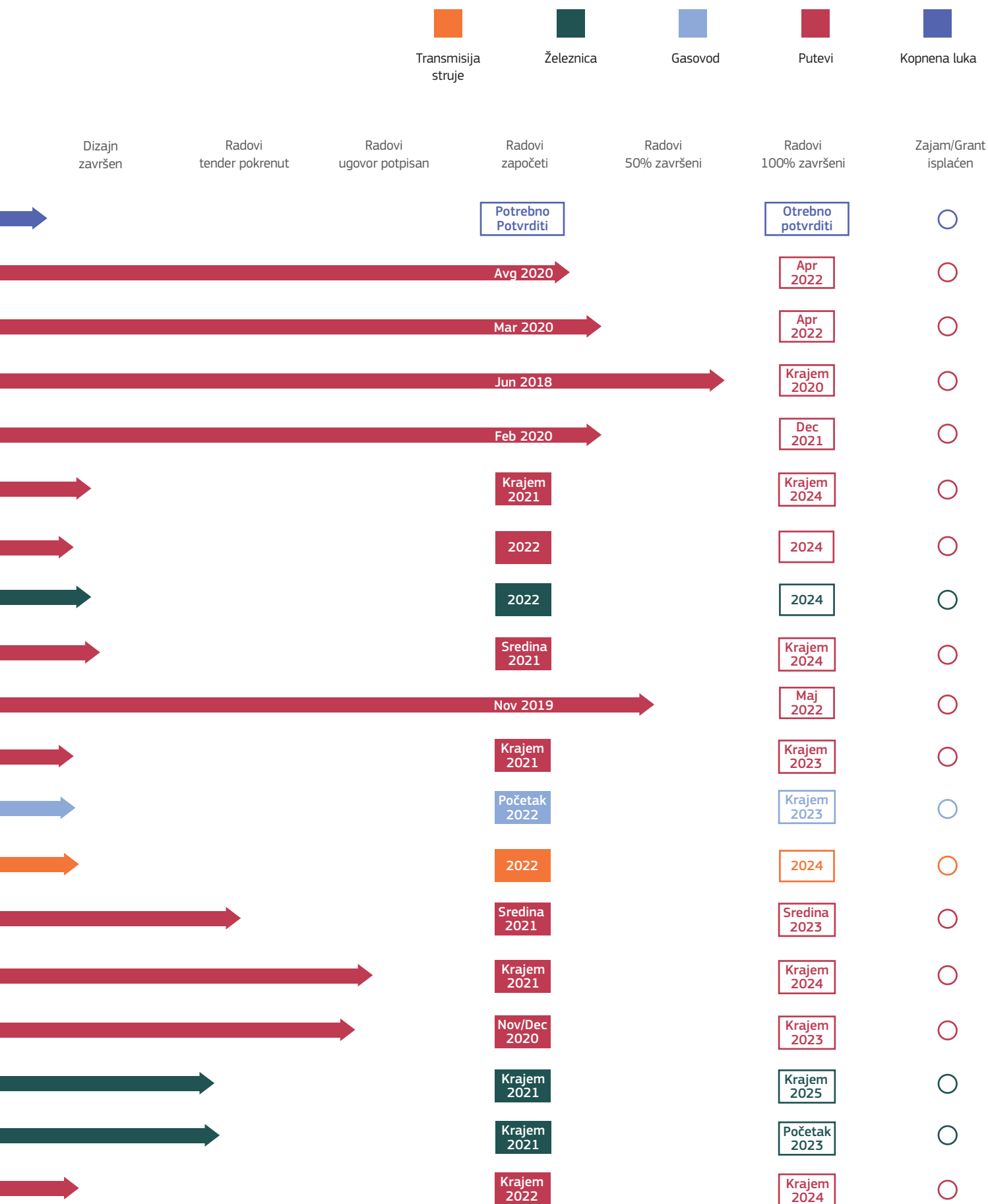

Progres projekata

izabranih u 2017-2019.

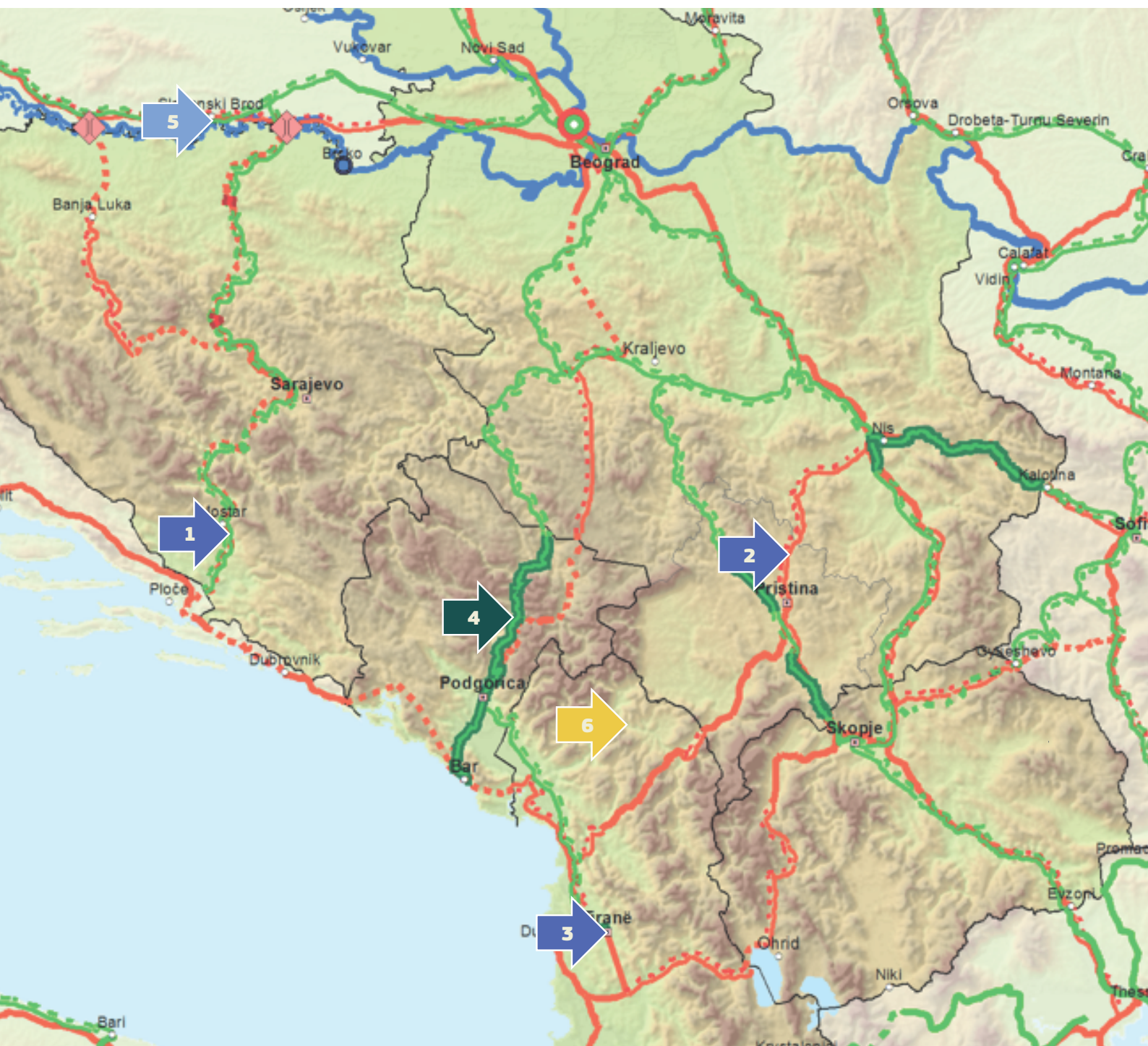

PROJEKTI IZABRANI u 2020.

Lokacija projekata

izabranih u 2020.

➡ Putni projekti
 ➡ Železnički projekti
 ➡ Morske/kopnene luke
 ➡ Energetski projekti

Put	Standardna pruga	Vodni putevi u kopnu	
——	——	——	Završeno
- - - -	- - - -	- - - -	Treba da se završi
⋯⋯⋯	⋯⋯⋯	⋯⋯⋯	Planirano

Projekti povezivanja

◆	Most	——	Putna interkonekcija
●	Intermodalni terminal	●	Plovna interkonekcija
——	Železnička interkonekcija		

Br.	Projekti	Investicija	EU grant (uklj. taske)
1	Mediterranski koridor (Vc): Tunel Kvanj– Buna	€21.1m	€21.1m
2	Orijent/istok-Med koridor (R7): Priština – Merdare	€207.5m	€38.8m
3	Mediterranski koridor: obilaznica oko Tirane	€150.9m	€32.6m
4	Orijent/istok-Med koridor (R4): Bar – Vrbnica	€40.2m	€20.1m
5	Koridor Rajna/Dunav: Deminiranje desne obale reke Save	€38.0m	€8.2m
6	Rehabilitacija hidroelektrane Fierza	€42.7m	€8.5m

ALBANIJA

Ključni partneri

- Ministarstvo finansija i ekonomije
- Ministarstvo za infrastrukturu i energiju
- Albanska elektro korporacija (KESH)

Rezultati i koristi:

Sigurno snabdevanje strujom iz obnovljivih izvora za preko 200.000 domaćinstava

Poboljšana efikasnost i smanjenje gubitaka kapaciteta za 4 % godišnje

Smanjenje troškova operacija i održavanja zahvaljujući instaliranoj najnovijoj opremi

Smanjenje nivoa zagađenja, sa izbegnutih 25 000 tona godišnje emisija CO2

Stvoreno više od 50 novih radnih mesta tokom opremanja

Sigurnije i konkurentnije snabdevanje strujom za građane i za biznise

Rehabilitacija hidroelektrane Fierza

SEKTOR ENERGIJE

Albanija je zavisna od hidroenergije za proizvodnju električne energije. Ovo čini više od 60% potrošnje energije u zemlji. Fierza je jedna od tri hidroelektrane u gornjem toku reke Drim, kaskada od 1 350 MV koja nosi više od tri četvrtine ukupnog energetskeg kapaciteta zemlje i 90% domaće proizvodnje električne energije. Ovo se takođe može izvesti širom regiona u vreme prekomernog angažmana kapaciteta.

Hidroelektrana je izgrađena pre skoro 40 godina i zahteva hitne radove kako bi se održao i produžio rad opreme. Ovaj investicioni projekat zamenjuje četiri generatora, dva turbinska klizača i elektromehaničku mrežu postrojenja.

Projekat će imati minimalan uticaj na životnu sredinu tokom implementacije, jer uključuje samo zamenu postojeće opreme. Studija izvodljivosti i detaljna tehnička analiza investicija su već izrađene.

Procenjene ukupne investicije:

EU 8.4 miliona € (bez. taksi)

KfW €27.2 miliona

ALB €7.1 miliona

Procenjeni datum početka

2021

Procenjeni datum završetka

2026

ALBANIJA

Ključni partneri

- Ministarstvo za finansije i privredu
- Ministarstvo za infrastrukturu i energiju
- Albanska uprava za puteve

Rezultati i koristi:

21.5 km-dug put sa duplom trakom, sa 4 petlje, mostom, podvožnjakom i nadvožnjacima

Potencijalno povećanje brzine vožnje do 100-120 km/h, što smanjuje vreme putovanja i gužve

Smanjenje broja udesa, operativnih troškova vozila i nivoa zagađenja zahvaljujući boljem i bezbednijem dizajnu puteva

Više od 250 novih radnih mesta stvoreno tokom izgradnje i za tekuće operacije i održavanje

Poboljšani tokovi trgovine u širem regionu, što donosi pozitivan uticaj na privredu

Mediteranski koridor glavne mreže: Obilaznica oko Tirane

TRANSPORTNI SEKTOR

Ovaj investicioni projekat uključuje izgradnju obilaznice od 21,5 km oko grada Tirane. Obilaznica je deo dva putna koridora koji prolaze kroz državu: Jadransko-jonski koridor će povezati Trst u Italiji sa Kalamatom u Grčkoj, a Koridor VIII povezuje severnu Makedoniju i albansko kopno sa lukom Drač i Jadranom More. Nova obilaznica nalaziće se u najnaseljenijem regionu, a to je ujedno i okosnica putne mreže u zemlji. Povezaće već izgrađene autoputeve Tirana - Drač i Tirana - Elbasan.

Kada započne sa radom, smanjiće zagušenje saobraćaja, zagađenje i učestalost saobraćajnih nezgoda u Tirani, a olakšaće i protok tranzitnog saobraćaja iz drugih delova zemlje.

Projekat je u fazi dizajniranja, sa detaljnom procenom uticaja na životnu sredinu i socijalnom situacijom i tenderskom dokumentacijom.

Procenjene ukupne investicije:

EU €31.9 miliona (bez taksi)

EBRD €109.2 miliona

ALB €7.3 miliona

EU TA grantovi €2.5

Procenjeni datum početka

2021

Procenjeni datum završetka

2023

Ključni partneri

- Ministarstvo finansija i trezora
- Ministarstvo komunikacija i transporta
- Javno preduzeće za puteve Bosne i Hercegovine (JP Autoceste FBiH)

Rezultati i koristi:

5,2 km deonica autoputa sa naplatom uključujući tunel od 2,6 km, most i pristupni put

Povećanje putne brzine do 120 km/h, što skraćuje vreme putovanja za 30 % između Mostara i luke Ploče u Hrvatskoj

Povećanje prosečnog godišnjeg saobraćaja za više od 5 400 vozila, uz odgovarajuću bezbednost i sigurne uslove

Smanjenje broja udesa, troškova rada vozila i nivoa zagađenja zahvaljujući boljem i bezbednijem dizajnu puteva

Više od 350 novih radnih mesta stvoreno tokom izgradnje i za tekuće operacije i održavanje

Poboljšani tokovi trgovine, što donosi pozitivan uticaj na ekonomiju

Ključni partneri

- Ministarstvo finansija i trezora
- Ministarstvo komunikacija i transporta
- Federalno Ministarstvo transporta i komunikacija
- Ministarstvo transporta i komunikacija Republike Srpske
- Vlada Distrikta Brčko
- Bosna i Hercegovina „Mine Action Centre“

Rezultati i koristi:

40 km plovnih puteva

Veće korišćenje načina transporta sa manjim koštanjem i manjim emisijama

Očekivano smanjenje nivoa zagađenja sa izbegnutih preko 200.000 tona emisija CO2 tokom horizonta projekta 2024-2050

Veće šanse za zaposlenje, poljoprivrednu proizvodnju, turizam i proizvodnju energije

Olakšati trgovinske tokove sa zemljama u regionu

Mediterranski koridor glavne mreže: Kvanj Tunnel – Buna Motorway Subsection

SEKTOR TRANSPORTA

Ovaj investicioni projekat podrazumeva izgradnju 5,2 km auto-puta Mostar Jug – Počitelj deo Mediteranske glavne mreže (Koridor Vc). To je 13. obaveza koju je EU preuzela na istom koridoru od 2015. godine, sa ciljem povezivanja Bosne i Hercegovine do Mađarske i Hrvatske i do Jadranskog mora

U ukupnoj dužini od približno 335 km, Bosna i Hercegovina ima najdužu deonicu na Koridoru Vc – 92 km je već izgrađeno i otvoreno za saobraćaj, a ispod je još 56,7 km u izgradnji. Sadašnja deonica će se povezati sa mostarskim delom Jug – tunel Kvanj i deonicom Buna – Počitelj, koje su u fazi izrade, što je još jedan projekat koji finansira EU.

Projekat će se realizovati u okviru dizajna iz ugovora. Idejni projekat i zaštita životne sredine i procena socijalnog uticaja su već bile izrađene. Pitanja vlasništva nad zemljom takođe su bila rešena, kao i eksproprijacija, gde je to bilo potrebno.

Procenjene ukupne investicije:

EU €20.7 miliona (bez taksi)

EIB €83.6 miliona

BiH €2 miliona

Procenjeni datum početka

2021

Procenjeni datum završetka

2023

Koridor glavne mreže Rajna/Dunav Deminiranje desne obale reke Save

SEKTOR TRANSPORTA

Povezuje se glavni koridor Rajna-Dunav Nemačke do Ukrajine i Crnog mora. Njegovo produženje na zapadni Balkan je uglavnom povezano sa rekom Savom (osim dunavskih poteza kojima zajednički upravlja Srbija sa Mađarskom i Rumunijom).

Ovaj projekat uključuje razminiranje 40 km desne obale Save u Bosni i Hercegovini, u skladu sa zahtevima bezbednosti i plovnosti.

Deo je koridora Save i Drine u Integrisanom programu razvoja. Ovaj program cilja na ulaganja u jačanje kapaciteta za integrisano upravljanje i razvoj rečnih slivova kroz poboljšanu saobraćajnu povezanost, zaštitu od poplava i upravljanje pejzažom. Ova poboljšanja će pomoći da Sava zadovolji trenutne i očekivane potrebe u vezi sa transportom u planiranju projekta za horizont od 25 godina.

Procenjene ukupne investicije:

EU €8.0 miliona (bez taksi)

WBG €30.0 miliona

Procenjeni datum početka

2021

Procenjeni datum završetka

2023

KOSOVO

Ključni partneri

- Ministarstvo finansija
- Ministarstvo za infrastrukturu i životnu sredinu

Rezultati i koristi:

27 km puteva, uključujući i više mostova, nadvožnjaka, podvožnjaka i petlji

Potencijalno povećanje brzine vožnje do 120 km/h, što smanjuje vreme putovanja i gužve

Povećanje prosečnog godišnjeg saobraćaja za više od 25 300 vozila dnevno

Smanjenje broja nesreća, troškova rada vozila i nivoa zagađenja zahvaljujući boljem i bezbednijem dizajnu puteva

Više od 350 novih radnih mesta stvoreno tokom izgradnje i za tekuće operacije i održavanje

Poboljšani tokovi trgovine u širem regionu, što donosi pozitivan uticaj na ekonomiju.

Orijent/istok-Med koridor glavne mreže: Kosovo – Srbija R7 putna interkonekcija, (deonica Priština – Merdare)

TRANSPORTNI SEKTOR

Koridor osnovne mreže Orijent / Istok-Med na Kosovu i u Srbiji uključuje deonicu puta Priština – Merdare – Niš (Srbija) E80 / R7. Strateški povezana sa koridorima IV i Ks, ova putna veza ima veliki značaj za teretni i putnički prevoz na zapadnom Balkanu, jer je najkraća ruta u regiji od luke Drač na Jadranu do jugoistočne i centralne Evrope, kao i do Crnog mora.

Ovim projektom biće izgrađen autoput dugačak 27 km sa dvostrukim kolovozom od Prištine do graničnog prelaza u Merdaru. To je druga od tri deonice autoputa Priština – Merdare – Niš (Srbija) koja su dobila finansiranje u okviru Agende povezivanja.

Projekat će se realizovati prema ugovoru o izradi. Studija o izvodljivosti, idejni projekat i procena uticaja na životnu sredinu i društvo već postoje. Ruta je dizajnirana da što je više moguće izbegne stambena područja, a preseljenje će biti svedeno na strogi minimum.

Procenjene ukupne investicije:

EU €38.0 miliona (bez taksi)

EBRD €77.0 miliona

EIB €77.0 miliona

KOS €7.5 miliona

EU TA grantovi: €5.2 miliona

Procenjeni datum početka

2021

Procenjeni datum završetka

2024

CRNA GORA

Ključni partneri

- Ministarstvo finansija
- Ministria e Çështjeve të Transportit dhe Detare
- Infrastruktura hekurudhore e Malit të Zi (Željeznička Infrastruktura Crne Gore AD)

Rezultati i koristi:

Restauracija 5.1 km uključujući i 10 čeličnih mostova i osam tunela

Bezbednija i pouzdanija usluga za 1,2 miliona putnika godišnje

Povećan kapacitet železnice za putnike i teret

Smanjenje vremena putovanja za jedan do dva sata na celoj ruti (zavisí od dodatnih investiranja u vozni park)

Smanjenje troškova operacija i održavanja za 12 % i nivoa zagađenja

520 poslova stvoreno tokom izgradnje i za tekuće operacije i održavanje

Poboljšani tokovi trgovine u širem regionu, što ima pozitivan uticaj na ekonomiju

Orijent/istok-Med koridor Crna Gora – Srbija R4 železnička interkonekcija, deonica Bar – Vrbica

TRANSPORTNI SEKTOR

Ovim projektom biće sanirano 10 čeličnih mostova, kao i osam tunela na severnom delu železničke rute Bar – Vrbica, koja povezuje Crnu Goru sa Srbijom. To je treći projekat na istoj ruti koji je dobio finansiranje u okviru Agende povezivanja od 2015. godine.

Elektrifikovana ruta Bar – Vrbica otvorena je za saobraćaj 1976. Iako je u početku bila projektovana za 80 vozova dnevno koji putuju brzinom od 75-100 km/h i koji su imali osovinska opterećenja od 22,5 tona, broj vozova se u međuvremenu prepolovio i brzina i teret opterećenja su znatno opali. Sigurnosni incidenti i nezgode, kao i prekidi u radu, znatno su učestali. Ovaj projekat posebno cilja na struktura i sigurnosna poboljšanja.

Projekat je u fazi dizajniranja, sa detaljnim projektom za mostove i procenom uticaja na životnu sredinu i socijalna pitanja. Radovi na sanaciji izvodiće se duž postojeće železničke pruge i neće imati štetan uticaj na životnu sredinu ili društvo.

Procenjene ukupne investicije:

EU €19.7 miliona (osim taksi)

EIB €18.0 miliona

EU TA grantovi: €2.5 miliona

Procenjeni datum početka

2021

Procenjeni datum završetka

2024

Spisak skraćenica:

ALB: Albanija

BiH: Bosna i Hercegovina

BEI: Evropska investiciona banka

EBRD: Evropska banka za obnovu i razvoj

KfW: Razvojna banka KfW

KOS: Kosovo

EU TA: Tehnička pomoć Evropske unije

► AGJENDA E REKUPERO PER RINCHIERE PER BALLKANIN PERENDIMOR